

STORA LANDSVÄGEN

August Strindberg

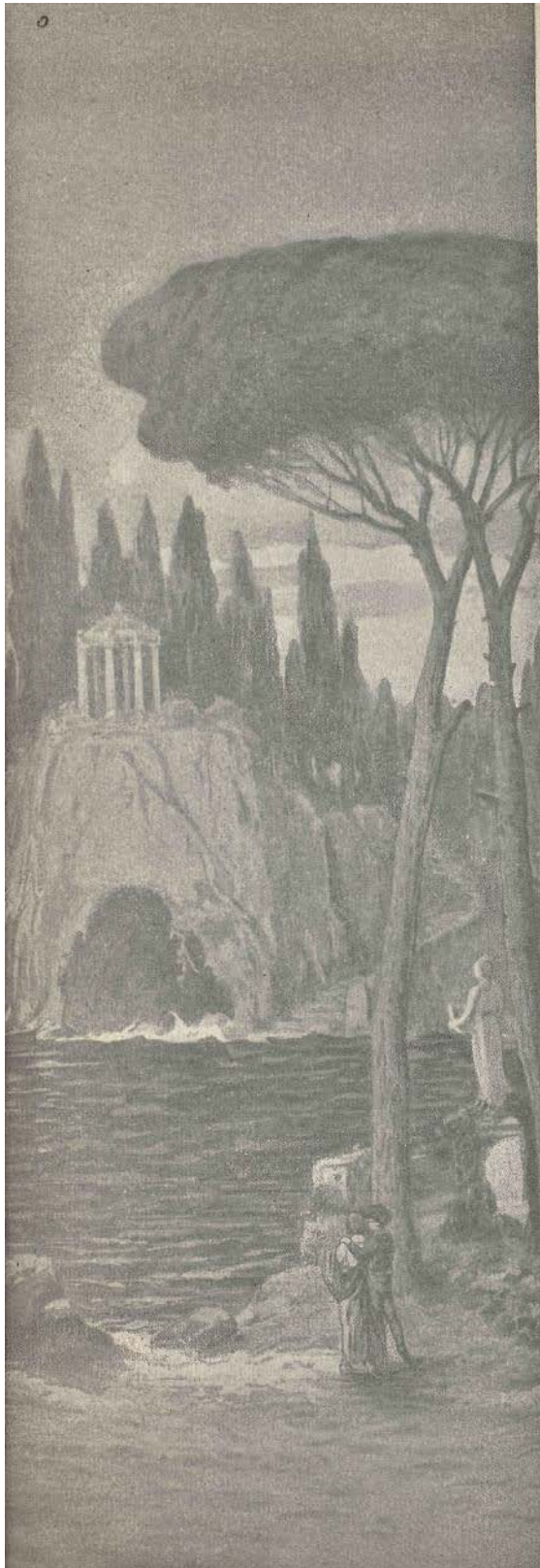
Tryckår 1909

Dramawebben.
fri svensk dramatik

www.dramawebben.se

<http://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.sv>

AUGUST STRINDBERG

STORA LANDS- VÄGEN

ETT VANDRINGSDRAMA
MED SJU STATIONER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris 2: 75.

STORA LANDSVÄGEN

STORA LANDSVÄGEN

ETT VANDRINGSDRAMA

MED

SJU STATIONER

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1909

1

PÅ ALPERNA

På Alperna. En vägvisare med två armar;
en uppåt, en nedåt.

Fonden är svarta åskmoln. Senare utbryter åsk-
vädret.

Jägarn

[in, läser på vägvisaren].

Hvart har jag kommit och hur långt?

Ja, dit går vägen uppåt, ditåt ned!
Ned kommer man ju alltid, jag vill uppåt.
Men visarn här slår ut med armarna,
som om han varnade för vägen uppåt!
En fara alltså, många faror
på stigen, som är brant och smal!
Det skrämmer icke mig som älskar faran.
Men jag vill rasta först en liten stund,
Och andas!
och tänka, samla mig,
och få igen mig själf,
mitt själf som man har stulit...

*

Jag gick för länge ibland mänskorna
och satte bort min själ,
mitt hjärta, mina tankar;
det andra tog man, stal man —

man bakband mig med vänlighet,
 med gåfvor som jag ej begärde;
 ja, det var varmt att gå därnere
 ur hem i hem, vid vackra bord,
 musik och blommor, ljus och glas.
 Men värmen steg, och det blef kvaft —

Då skar jag af förtöjningen,
 och kastade min ballast, allt som tyngde,
 hur kärt det var — och se, jag steg!
 Här kan jag andas, och mitt hjärtas hjärtblad
 de späda lungor vädra ut;
 ej damm, ej rökar, icke andras andedräkter
 mitt blod förgifta.

Hvita, rena snö

af sublimerad ånga! Vattendiamanter,
 I, liljeblommor, utaf köld förstenade,
 du himlens mjöl som siktats genom molnens svarta
hårduk —
 du helga tystnad, drag ditt sidentäcke
 upp öfver hufvudet på trötte vandrarn,
 som går till sängs och hviskar fram sin bön!

*

Hvad står i norr? Ett skifferberg,
 ett moln likt skolans svarta tafla,
 oskrifven än — det bullrar! Lärarn kommer!
 Och det blir tyst i klassen!
 Tyst i naturen när den Store Lärarn talar!
 Se nu! — En blixtn från ost till väst —
 i eldsbläck skrifver han sitt namn
 på svartblått moln! Jag känner Dig,
 oändlige, osynlige, som syns,
 du stränge allförbarmare! —

Och bergens furor buga sig,
och bäckarna stå ljudlöst still.
Stengeten skrämnd föll ner på knä,
barhufvad gam sig hukar ned med blottad hjässa
på alpens kam; naturen bäfvar! —
Jag kallad herren uti skapelsen,
ett spenamn, som jag icke vållar,
jag böjer mig och blygs,
den ringaste inför din allmaktstron!

*

Se, molnet brast! Förhänget gick,
det går åt sidorna! Hvad ser jag?
Du fagra jord! Du fresterska,
som drar mig ned tillbaka —
Hur du har smyckat dig!
I hoppets grönt och trohets blått,
i kärleks rosenrödt.
De höga pinjer målade af solnedgången,
cypresserna af graf och natt,
en klippa med ett marmortempel,
om ärans eller lyckans må vi se,
en grotta, hem för grå sibylla,
som skrämmer nymferna uti olivers lund —

Nu kommer solen! Hur det gnistrar
från frostens rosenstenar; molnen kantas
med silfverband, de svartblå kåpor
upphängda uti vinden för att luftas!

Hvad rör sig här? Hvem skymmer solen?
Och ritar skuggbild på den hvita snön?
En kejsarörn, chrysaetos, med guld på bröstet!
Du luftens riddare i gyllne brynja,
och riddarkedjan kring din hals —

Hvad? Sjunker du? Går ned i dalen,
då vingen tröttnar, stjärtens roder
ej mäktar styra kursen uppåt?
Ja, han vill ned! Ned! Ned att hvila,
och andas varma mänskors andedräkter,
och känna doften ifrån klöfverfält —
det är ju sommar än därnere...
Där faller molnens vatten ned som pärlor;
här som briljanter, taffelstenar;
där kvittrar bäcken, här den slagits stum,
här öde snöfält, dock med hvita blommor —
därnere hvita tusenskönor...
Häruppe och därnere! Hit och dit,
man drifts, till lika bra och lika illa!

*

Eremiten.

Hvarthän? Quo vadis, vandrare?
Du kommit halfvägs och dig ser tillbaka.
Excelsior! var dock din lösen hittills!

Jägarn.

Det är så än!

Eremiten.

Hvad söker du häruppe?

Jägarn.

Mig själf, som jag förlorade därnere!

Eremiten.

Hvad du förlorat har därnere
kan du väl icke finna 'gen häruppe?

Jägarn.

Du har så rätt! Men går jag dit,
så mister jag än mer, och finner aldrig hvad jag saknar.

Eremiten.

Du är så rädd om skinnet...

Jägarn.

Ej skinnet, men om själen...

Eremiten.

Du älskar icke mänskorna...

Jägarn.

Jo, alltför mycket, därför fruktar jag dem ock...

Eremiten.

Att älska är att gifva; gif!

Jägarn.

De vilja icke taga mot, men taga;
de taga icke gåfvan utan gifvarn med!

Eremiten.

Men herden gaf sig själf för hjorden...

Jägarn.

Ja, stoftet går till stoft, men anden tillhör Gud.

Eremiten.

Du fäktar bra med tungan, borde föra pennan!
I alla fall, ditt lif halfgånget är;
fördrif ej fostret, ej förtidig börd
kan nånsin göra dig till man, till mänska;
lef lifvet ut, gå ner igen, det är ej farligt;
landsvägen dammar, borsta af dig;
det löper diken utmed kanterna, fall i!
Men res dig. Där finns grindar,
spring öfver, kryp inunder, lyft på haken;
du råkar mänskor, tag dem du i famnen,

de bitas ej, men bits de, bettet är ej farligt,
får du en dusch, låt rinna af!
Gif ut ditt mynt, du får't igen,
häruppe finns ej någonting att vinna,
ty sten är sten och snö är snö —
men människor, det är annat.

Jägarn.

Jag vet det nog, om blott jag kunde
åskådare förbli och sitta i salongen,
men jag vill upp på scen, agera, spela med;
och strax jag tar en roll, blir borta,
och glömmer hvem jag är...

Eremiten.

Hvem är du?

Jägarn.

Skönt! Nu sluta vi...

Det blir i sanning mig för kallt häruppe.

Eremiten.

Och luften något tunn, och alltför ensamt...
Pass på, här kommer sällskap!

Jägarn.

En lustig sälle! Kommer uppifrån,
ser något tagen ut; statt still, du vandrare!

*

Vandrarn.

Jag kommer ifrån Alpens hjässa,
har badat luft, men stannar ej i badet;
man klär sig ju och vandrar vidare,
med sällskap eller utan, helst dock med!
Hvad heter landet där i fjärran, Eremit?

Eremiten.

Det heter: Önskningarnas land!

Vandrarn.

De fromma önskningarnas land?

Eremiten.

De fromma och de vilda
alltefter som...

Vandrarn.

... de äro till!

Välan! Här får jag sällskap, ser jag!
Med hvem har jag den äran?

Jägarn.

Jag är soldat!

Vandrarn.

Och jag en vandrare!

Incognito man reser bäst, och tro mig,
man borde alltid bli bekant,
men aldrig lära känna,
det lär man ej, för öfrigt,
man tror så bara ... Alltså:
i sällskap, utan vänskap, utan fiendskap,
med två stegs lucka, ej för nära,
framåt! Och nedåt, sedan släta vägen!
En backe upp, en backe ner!
en krog, en halt, ett litet glas,
men hålla kursen rakt i söder!

Jägarn.

Med soln till fyr vi gå ej vilse,
den slocknar ej och väktarn aldrig somnar ...
Jag tror han lämnat oss, vår Eremit?

Vandrarn.

Ja, den må gå! Hör icke dit,
dit ner dit nu vi sträcka färden!
Han tagit sitt parti och sagt farväl åt världen!

Jägarn.

Kanhända han har rätt!

Vandrarn.

Se icke dit!

Ty »världen flärden» rimma liksom dit och hit,
men vi gå icke dit, men ... hit!

* * *

2

VID VÄDERKVARNARNA

Fonden mulen himmel. På sidorna två väderkvarnar, kallade Adam och Eva, en på hvar sida; och en krog till höger.

Vandrarn och Jägarn vid ett bord med glas.

Vandrarn.

Det är lugnt härner' i dalen.

Jägarn.

Lite för lugnt, tycker mjölnarn,

Vandrarn.

som sofver, oafsedt hur mycket vatten som rinner;

Jägarn.

emedan han löper efter väder och vind...

Vandrarn.

hvilket lönlösa bestyr hos mig väckt en viss motvilja mot väderkvarnar.

Jägarn.

Alldeles som hos den ädle riddaren Don Quixote af La Mancha,

Vandrarn.

som dock icke vände kappan efter vinden,

Jägarn.

utan snarare tvärtom;

Vandrarn.

hvarför han äfven råkade i svårigheter. Sitter vi och svälter räf?

Jägarn.

Herr Incognito, hvarför dricker ni så mycket?

Vandrarn.

Därför att jag alltid ligger på operationsbordet, därför kloroformerar jag mig!

Jägarn.

Då ska vi inte fråga mer!

Vandrarn.

Jag kanske sa' för mycket!

Jägarn.

Tänk, att jag inte kan gissa hvad ni är.

Vandrarn.

Låt bli att gissa, det är mycket roligare!

Jägarn.

Egentligen, ja! — det är mulet i dag hela dan.

Vandrarn.

Låt mig dricka undan lite, så skall ni se att det lättar opp!

[Dricker.]

Kan ni grekiska? Vet ni hvad oinos betyder?

Jägarn.

Oinos betyder vin.

Vandrarn.

Ja, det är vin! Ni har alltså studerat?

Jägarn.

Noli me tangere! Rör mig icke! Jag sticks!

Vandrarn.

Har ni märkt att drufvans bär liknar en flaska,
och klänget en korkskruf? Det är en tydlig signatura.

Jägarn.

Men bärsaften har ingen af kloroformens egen-
skaper,

Vandrarn.

förrän bäret trampats under fötterna och ruttnat i
drägg och draf,

Jägarn.

så att vinets ande befriats från materiens snuskiga hölje,

Vandrarn.

och stiger till ytan som ett hafsskum,

Jägarn.

ur hvilket Afrodite föddes,

Vandrarn.

oklädd.

Jägarn.

Utan ett vinlöf ens att skyla sig med,

Vandrarn.

ty kläderna äro endast en konsekvens af syndafallet.
— Är ni alltid så här allvarsam?

Jägarn.

Är ni alltid så här skämtsam?

Vandrarn.

Hvem är mest nyfiken af oss två?

Jägarn.

Nu sträcker han ut fångarmarna...

Vandrarn.

Underkastad den allmänna attraktionslagen,

Jägarn.

som åtföljes af ömsesidig repulsion,

Vandrarn.

hvarför det är bäst att hålla två stegs luckor och marschera på öppen kolonn ...

Jägarn.

enligt öfverenskommelsen dag och dato som ofvan!
Punkt! Här kommer skådespelarna!

*

Vandrarn.

Får jag låna ert näs-glas, jag ser lite illa.

*

Vandrarn.

Hvad syns på glaset? Det ser ut som rimfrost,
kristalliseradt vatten, eller salt;
en tår, som torkat, het i källan
den kallnade så snart och blef till stensalt;
och bågens stål har rostat!
Han gråter ofta men i hemlighet,
och tårebäckarna sin skölgång gräft
från ögat ner till munnens smilband,
att släcka löjet, som till skratt vill tändas.

Du stackars människa!
Din half-mask sliten är,
och när du visar tänderna,
man vet ej om till bitas eller le!

Jägarn.

Nu börjas spelet! En idyll med väderkvarnar,

Vandrarn.

en pastoral i moll-dur; pass nu på!

*

Mjölaren A.

Nå, granne, i dag är vi jämnsplta, efter ingen
vind alls blåser; men eljes tänker jag få din kvarn
flyttad, emedan du gör mig skada i mitt yrke.

Mjöl. E.

Du menar att jag tar östanvinden från dig, men
alldenstund du tar västan från mig, så kan det just
kvitta.

Mjöl. A.

Men min kvarn stod först på platsen, och din
blef byggd på elakhet. Som det nu går illa för oss
båda, vore ju bättre att det gick väl för en.

Mjöl. E.

Du menar för dig?

Mjöl. A.

Du menar för dig?

Mjöl. E.

Ja, naturligtvis!

Mjöl. A.

Men jag menade en af oss, den värdigaste, den som har rätten på sin sida.

Mjöl. E.

Hvem skulle det vara?

Mjöl. A.

Tillhör det oss att döma om den saken?

Mjöl. E.

Jag har bättre grynsikt än du, och min Eva mal fortare undan, vänder lättare och bär nya segel.

Mjöl. A.

Men min Adam var byggd före din, min kvarn-skruf är af buxbom...

Mjöl. E.

Håll! Vi ska fråga de herrarna, som sitta där!

*

Vandrarn.

Se så! Nu bli vi inblandade!

Jägarn.

De vill stjäla oss som vittnen och kanske till domare, för att sedan döma öfver vår dom!

*

Mjöl. A.

Kom och ät middag nu, gubbe!

Mjöl. A.

Vänta lite!

M.hustrun A.

Det kan jag inte.

Mjöl'n. A.

Du ska lära dig, att aldrig ha brådtom!

M.hustrun A.

Aldrig?

Mjöl'n. A.

Aldrig, så länge världen står, och ett ord gäller.

M.hustrun A.

Men då kallnar kålen!

Mjöl'n. A.

Är det kål? Si, det är en annan sak! Då kommer jag genast.

M.hustrun A.

Men då kommer världen på obestånd, och ett ord gäller icke mer!

Mjöl'n. A.

Sa' jag så! Då tar jag tillbaka!

[De gå.]

*

Vandrarn.

Han sålde sin förstfödslorett,

Jägarn.

för en rätt kål,

Vandrarn.

och så godt var det.

Jägarn.

Men nu får vi Eva-mjöltnarn på oss; se hur han falkar och drar — han vill ha någonting af oss, en upplysning för att rikta sitt vetande; se nu håller han rakt ner ... han visiterar oss med ögonen, undersöker kläder, skodon, hår och skägg; det är en tjyf!

*

Mjöltn. E.

Ursäkta!

Vandrarn.

Nu vill han narra oss tala! — Svara inte!

Mjöltn. E.

Hvar kommer herrarna ifrån?

Vandrarn.

Det rör dig inte!

Mjöltn. E.

Strängt taget, inte!

Vandrarn.

Nu tar vi det mycket strängt, gå därför din väg!

Mjöltn. E.

Jag tänker inte ta någonting...

Vandrarn.

Det blef inte så lätt heller...

Mjöltn. E.

Jag tänkte däremot ge någonting...

Vandrarn.

Vi behöfver ingenting!

Mjöl. E.

Det var hund! — Jo, jag tänkte ge herrarna någonting, och tar ingenting för'et — en upplysning! En dyrbar upplysning! [Paus.] De håller nämligen på och spränger berg rätt bakom — [Paus.] och ett, tu, tre ha vi ett stenregn öfver hufvena på oss.

[Jägarn och Vandrarn resa sig.]

Vandrarn.

Hvarför sa' du inte det med detsamma?

Mjöl. E.

De ville ju inte höra! Men sitt nu ner, det brådskar icke, för bergsprängarna ropa si opp! först.

Vandrarn.

Hör nu, är det här vägen till Det förlofvade landet?

Mjöl. E.

Detta är raka vägen...

Vandrarn.

Få vi godt väder till eftermiddan...?

Mjöl. E.

Vi kan vänta mera åskregn; det är så ostadigt här i trakten.

Vandrarn.

Är det så hela året?

Mjöl. E.

Alltid ostadigt, hela året, år ut och år in.

Vandrarn.

Och nästa by heter?

Mjöln. E.

Det rör dig inte!

Det är visserligen roligare gifva än taga, men
att bli bestulen är inte roligt.

Tjuf! — Har ni pass?

Vandrarn.

Hvad skall man med det?

Mjöln. E.

Jo, det är röfvare på skogen, och alla som icke
vilja uppgifva hvarifrån de komma, måste man visitera.

Jägarn.

Se så! Nu äro vi inblandade!

Vandrarn.

I något, som icke liknar en kvarnidyll.

Mjöln. E.

Nu går jag efter grannen och hans drängar, så
ska vi snart konstatera alibi...

Vandrarn.

Det var ett konstigt sätt...

Mjöln. E.

Jo, för jag är fjärdingsman, och grannen är tolf-
man...

[Går.]

Vandrarn.

Och nu bli de vänner, Herodes och Pilatus!

Jägarn.

Jag hade egentligen gått ut för att få behålla mig själf; men den som vill behålla, han skall mista. Alltså kasta vi oss in i vimlet igen...

Vandrarn.

med risk att sjunka,

Jägarn.

utan att gå till botten,

Vandrarn.

tack vare en viss lifboj som förståndigt folk bär på sig! — Där är en kvinna, [Flickan in.]

Jägarn.

som man kunde vänta i närheten af Adam och Eva,

Vandrarn.

utan att därför vänta sig något paradis.

Jägarn.

Punkt! Nu börjas det!

*

Vandrarn.

Jag tror att offensiven är fördelaktigare... Hvad heter du mitt vackra barn?

Flickan.

Gissa!

Vandrarn.

Får jag se! — Blond, mjölnardotter, liten till växten, rundt ansikte, du heter Amalia!

Flickan.

Hur visste han det?

Vandrarn.

Jag såg det på dig!

Flickan.

Om jag varit mörk, lång och oval, hvad hade jag hetat då såsom smedsdotter?

Vandrarn.

Jenny, naturligtvis!

Flickan.

Det är riktigt!

Vandrarn.

Nu fick du lära något af mig, hvad får jag för det?

Flickan.

Ni skall få ... säga mig hvarifrån ni hämtat denna visdom att kunna afläsa människor.

Vandrarn.

Lifvet, erfarenheten, vissa böcker, ett medfödt öfverlägset förstånd och en god portion förvärfvad skarpsynthet ... Säg mig: hvarför vill du inte ha grannmjölnarns gosse?

Flickan.

Det visste han också!

Vandrarn.

Men du ska ta honom, så blir kvarnfrågan löst utan process — ni säljer den ena kvarn och låter flyttan till nästa socken, där han behöfs.

Flickan.

Så klok, så klok han är...

Vandrarn.

Men jag ser på dig att du inte vill ha mjölnar-
gossen, jag anar du nästan hellre vill ha en af skogens
röfvere, hva? Den med svarta ögonen och stora
mustascherna...

Flickan.

Nu blir jag rädd ... är han spåman?

Vandrarn.

Som du hör; men jag kan bara spå ungt folk.

Flickan.

Hur kommer det sig?

Vandrarn.

Därför att gammalt folk är så listiga.

Flickan

[till Jägarn].

Är det sant det?

Vandrarn.

Tala inte till honom, han vill inte bli inblandad!
Tala till mig! Gif mig någonting för allt hvad du
fått lära på denna korta stund, annars blir du mig
skyldig, och det vill du inte!

Flickan.

Ja, ni skall få någonting, så att ni går härifrån
belönad, rikare än när ni kom, lastad med lärdomar
som jag icke tar något för...

Vandrarn.

Det var huggarn!

Flickan.

För det första heter jag icke Amalia —

Vandrarn.

utan Jenny, hva sa' jag?

Flickan.

Nej, inte det heller! För det andra: finns det ingen mjölnargosse. För det tredje äger grannsocknen fyra kvarnar, så att kvarnfrågan förblir olöst. Vidare skall ni som påbröd få ett godt råd eller par. Dua icke en okänd flicka, ni kan aldrig veta hvem ni talar vid, hur skarpsynt ni än tror er vara. Vidare, var icke trolös mot en vän, när en tredje person nalkas, ty när ni blir ensam igen och behöfver honom, så kanske han inte finns att ta.

Vandrarn.

Jag har icke varit trolös!

Flickan.

Jo, ni ville kasta löje på honom nyss för att ställa er in hos mig — och det var icke vackert. — Nu har ni kommit på defensiven — och om ni frågade mig nu hvad jag heter, skulle jag icke svara som ni gjorde till mjölnarn nyss, då han ville rädda er från skogens röfvare ...

Jägarn

[reser sig].

Behagar ni icke sitta, min fröken?

Flickan.

Ja, jag är fröken, från herrgård, och icke mjölnardotter... [Till Vandrarn.] Gå in till mjölnarn och hälsa från mig, så får ni passet; gå nu, och hälsa bara från fröken...

Vandrarn.

Men jag måste veta ert namn!

Flickan

[sätter sig].

Jag lämnar icke ut mitt namn åt okända, och om
ni är honett, så frågar ni icke efter det! Därute!

[Vandrarn ut.]

*

Jägarn och Flickan.

Flickan.

Ni har det godt, ni som får vandra,
och råka människor, lära känna många...

Jägarn.

Ja, lära känna?

Flickan.

Sant! Det gör man ej!

Men bli bekant...

Jägarn.

Knappt det; men gissa gåtor
är ock ett tidsfördrif!

Flickan.

Ty hvad som sägs
är icke mycket värdt!

Jägarn.

Dock! Det får öfversättas;
ty alla språk kan kallas främmande,
och främlingar vi äro, bli inför hvarandra.
Incognito vi resa alla,

Flickan.

och incognito inför oss själfva!
Ni har en sorg, men ni går icke sorgklädd,

Jägarn.

och ni går klädd till mjölnarflicka, är dock fröken!

Flickan.

Och er kamrat?

Jägarn.

Blott en bekant, men okänd helt och hållet!

Flickan.

Hvad tror ni om den mannen?

Jägarn.

Allt och intet!

Jag har dock ej summerat honom än!

Flickan.

Hvad gjorde ni däruppe?

Jägarn.

Andades och glömde!

Flickan.

Men hvarför glömma? Utan minnen
vårt lif ju vore tomma intet...

Jägarn.

och med, en däckslast som får skeppet till att sjunka!

Flickan.

Olastadt skepp går lättast rundt...

Jägarn.

och därför brukar man ta ballast...

Flickan.

och minskar seglen

Jägarn.

som på väderkvarn'

Flickan.

ty eljes får han sina vingar bräckta...

Jägarn.

men bäst han snurrar dock på höjderna...

Flickan.

men allra bäst i dalarna på slätterna...

Jägarn.

där luften står så tjock,

Flickan.

... att man ser milar,

kan räkna sockenkyrkor blott med ögat,

och alla nattens stjärnor visa sig...

Jägarn.

i horisonten ej,

Flickan.

men väl i zenith,

och zenith har du öfverallt, när horisonten

du väl har hunnit...

Jägarn.

Säg, när hann jag den?

Flickan.

Du sitter där, dithän du sträfvade

i denna dagens morgon! Är det icke ljuft,

att finna nytt, när gammalt väl är vunnet?

Jägarn.

Men landet där i fjärran?

Flickan.

Gå så hinner du't...

Men tröttnar du, så drar det sig tillbaka! —

Ej polens stjärna någon dödlig haft i zenith,

men ändock resa de, och vända om,

och andra resa samma väg, och slås tillbaka.

Gör du som de! Men lär på vägen.

Jägarn.

Man draggar, muddrar, näsan ner i nadir...

Flickan.

Men ögat då och då i zenith! —

[Signaler på horn.]

Jägarn [lystrar].

Hör!

Flickan.

Jag hör, men fattar ej!

Jägarn.

Jag öfversätter!

Ni hör blott ljud, men jag hör ord!

Flickan.

Hvad säger mässingen?

Jägarn.

»Gif nu svar, hvar är ni, hvar?»

[Det svaras på hornet: »Här!»]

Flickan.

Det någon är som ropar på er!

[Ny signal.]

Jägarn.

»Följ med häråt, följ med häråt, följ med häråt! Häråt!»

Flickan.

Jag hör ni är soldat, jag ser det snarare!
Man kallar er; vi skiljas kort liksom vi råkats!

Jägarn.

Ej fullt så kort, ej fullt så lätt...
Följ mig ett stycke på min väg
till nästa by!

Flickan.

Och er kamrat?

Jägarn.

Ja så'na finner man vid hvarje krogdisk!

Flickan.

Så grym ni är!

Jägarn.

Jag har gjort krig!

Där heter framåt! inte stanna!

Flickan.

Och därför går jag; eljes stannar jag!

Jägarn.

Och går ni, tar ni något med er.

Flickan.

Och stannar jag, så har ni tagit något från mig!

Jägarn

[ser utåt].

Se där! De gräla! Nästa ögonblick de slåss —
De slåss! Och jag blir kallad för att vittna!
Men ni skall gå, får icke blandas in.

Flickan.

Ni tänker då på mig?

Jägarn.

På er, för er,
med er, och genom! Nu farväl!
En blomma sedd igenom trädgårdsgallret,
som fröjdar vandraren ett ögonblick,
obruten vackrast, sänder blott sin doft
med vinden, en sekund, och så är allt förbi!
Och så framåt!

Flickan.

Farväl! Och så framåt!
[Går.]

*

Jägarn.

Nu är jag nere! Bunden, snärjd,
i rättgångens kvarnverk dragen in,
med känslotrassels nät på smäckra vingar,
lierad med en obekant och intresserad
i en historia som icke rör mig!

*

Vandrarn.

Är ni kvar? Jag trodde ni hade gått, men ni
måtte vara en trogen själ.

Jägarn.

Inlät ni er i slagsmål?

Vandrarn.

Jag gaf mjölnarn en munfisk för att han drivvit
med mig. Allt det där om bergsprängning och
röfvare på skogen var lögn. Emellertid äro vi stämda
till hösttinget, jag som svarande i slagsmålet och ni
som vittne.

Jägarn.

Gaf ni våra namn då?

Vandrarn.

Nej, jag svängde till två namn på rak arm.

Jägarn.

Hur kunde ni våga det? Vi kan ju ytterligare få ett förfalskningsmål... Att gå och trassla in en på det här viset! — Hvad kallade ni mig för?

Vandrarn.

Jag uppgaf er som resande under namnet Incognito! Och det gick i bönderna!

Jägarn.

Och nu skall jag vittna mot er?

Vandrarn.

Om tre månar, ja! Låtom oss alltså begagna vår frihet och tåga vidare! — Det lär hållas en fest i nästa by!

Jägarn.

Hvad är det för en fest?

Vandrarn.

Ett slags jeux floraux eller åsnefest, där byns största dumhufvud blir krönt med en guldkrona af papier...

Jägarn.

Det var kostligt? Hvad heter den byn?

Vandrarn.

Den heter Eselsdorf! Men den här kallas Lügenwald, därför att det bara bor lögnare här.

Jägarn.

Entevten exelavnein, därefter tågade de,

Vandrarn.

parasangas treis, tre parasanger,

Jägarn.

och så gjorde de!

* * *

3

I ESELSDORF

Eselsdorf. Till vänster en smedja; till höger
en bänk, där Jägarn och Vandrarn sitta i skym-
undan.

Jägarn.

Nu ha vi vandrat ett stycke tillsammans,

Vandrarn.

och inte kommit hvarann närmare; inte en gång så
att jag kan gissa hvem ni är.

Jägarn.

Jag är soldat, har jag sagt er; jag strider näm-
ligen alltid, strider för att få behålla mitt personliga
oberoende...

Vandrarn.

Men segrar icke alltid.

Jägarn.

Det kan man inte begära,

Vandrarn.

helst nederlagen äro de mest lärorika,

Jägarn.

för segraren,

Vandrarn.

men det värsta är att man icke alltid vet hvem som vunnit; ty i sista kriget förlorade segraren mest.

Jägarn.

Hvilket krig?

Vandrarn.

Vid väderkvarnarna!

Jägarn.

Får jag låna er pennknif, jag har tappat min oppe i bergen.

Vandrarn.

Vi ska inte vara nyfikna! — Om ni nämligen betraktar den här knifven, så säger den rätt mycket. Det stora bladet är nästan obegagnadt — ägaren är således ingen yrkesidkare; det lilla bladet däremot visar spår af blyerts och färgade kritor; han kan således vara artist, men behöfver endast vara amatör; korkskrufven är starkt medtagen — det känner vi, porterbrytarn likaså! Men så är där en borr och en såg! Tja, och så sitter där en dyrk — den är mera vältalig, fastän den bara här följt med på köpet. Så, att där fick vi inga upplysningar!

Jägarn.

Alltså!... Detta är Eselsdorf! Och där kommer skolmästarn; den här gången ska vi tiga, så bli vi inte inblandade.

Vandrarn.

Om det kan hjälpa!

Skolmästarn

[in].

Abra-kadabra, abrakadabra, ab-ra-ka-dab-ra! [Tittar på de främmande.] Näh! De hörde inte! — En gång till! — Abra-ka-dabra, abra-kadabra, abra-ka-da-bra! — Näh! Det är fint folk, de äger själfbehärskning! — Mina herrar, den som tiger, han samtycker; nu frågar jag om herrarna vilja mottaga en deputation af byns mest framstående intellektualer som utmana herrarna på en ordstrid. Om jag icke får något svar, så anser jag frågan bejakad! Ett, två, tre!

Jägarn och Vandrarn.

Nej!

Skolmästarn.

Skönt!

Vandrarn.

Herrn är inte så dum för att vara från Eselsdorf.

Skolmästarn.

Jag är den enda kloka karl i byn, och därför måste jag ställa mig fänig, annars skulle de sätta in mig! Jag är akademiskt bildad, jag har skrivit en tragedi i fem akter på vers kallad »Potamogeton»; den är så förbannadt dum, att jag borde ha fått stipendiet, men bysmeden öfverflyglade mig och inlämnade ett äreminne öfver Landets Förstörare, och därmed blef jag förbigången. Jag är nämligen en förbigången! Herrarna tycker nog att jag är subjektiv därför att jag talar om mig själf, men detta har två orsaker, för det första måste jag presentera mig, för det andra tycker herrarna inte om att jag talar om dem! — Nu kommer bysmeden,

då maskerar jag mig, annars kan han tro att jag är klok, och då spärrar han in mig.

[Han sätter på sig åsneöron.]

Smeden

[in].

Abra-ka-da-bra, abra-kadabra!

Skolmästarn.

God dag, yxskaft!

Smeden.

Ska de vara en pik åt mig?

Skolmästarn.

Lifvet är en strid och vi med den!

Smeden.

Menar han den där emancipationsfrågan eller fritullarna?

Skolmästarn.

Två gånger två gör fyra och sex därtill gör åtta. Är du med?

Smeden.

Jag skall förbehålla mig all aritmetik, för det är mitt hufvudämne, näst quatuor species, som betyder de fyra räknesätten i hela tal, inclusive bråk, utom vanliga hela bråk och decimalbråk.

Skolmästarn.

Understundom somnar äfven den gode Homerus ...

Smeden.

Men sex och fyra gör elfva, och om man flyttar kommat två steg åt vänster, så blir det jämnt som en spik. Inte sant, mina herrar, har jag inte rätt?

Vandrarn.

Alldeles riktigt, sex och fyra gör elfva, och icke åtta!

Smeden.

Nu öfvergår vi till de lättare beståndsdelarna, eller att jag så må säga: samtalsämnen. Mina herrar, ett samtalsämne är icke snutet ur näsan, om jag så må uttrycka mig, äfven ponera att samtalsämnet är lätt. Ett lätt samtalsämne sönderfaller vid närmare betraktande i två lika stora delar; först kommer ämnet, det ska vara ett ämne till allting, och sedan följer samtalet såsom af sig själf. Ämnena återigen kunna vara lika många som... som dagarna i året, eller ändå fler; sägom: dropparna i hafvet, eller ändå fler; sägom sanden i öknen, jag har visserligen aldrig varit i en öken, men jag kan föreställa mig lifligt hur den ser ut: däremot har jag gjort en ångbåtsresa en gång, den var dyrbar, mina herrar, under förutsättning att herrarna aldrig gjort en sådan, men det var inte det jag ville säga!...

Skolmästarn.

Guanoöarna ligga på 56 grader nordlig längd och 13 grader ost till ost full syd.

Smeden.

Ska det vara en pik åt mig, jag tycker inte om pikar...

Skolmästarn.

Men det var ändå ingenting mot Karl den Store!

Smeden.

Nej, men det är svårare att sko en passgångare så han inte går snedt på klackarna.

Skolmästarn.

Hafir säger också mycket riktigt i tredje suran, pagina 78 och följande: »Ät, människa! Du vet inte när du får gusslånet härnäst!»

Smeden.

Jag vill bara upplysa, att det heter pagina, liksom man säger Karolina, grina o. s. v. Heter det inte pagina kanske?

Skolmästarn.

Jo, jo, jo!

Smeden.

Rätt skall vara rätt; det är min princip. Vet skolmästarn när Julius Cæsar var född? Nu skall jag ställa honom!

Skolmästarn.

År 99 före Kristus!

Smeden.

Före Kristi födelse? Det är omöjligt, för tideräkningen börjar ju år ett, och man kan ju inte räkna baklänges; inte sant?

Skolmästarn.

Kan man inte räkna baklänges?

Smeden.

Akta sig, börja inte disputer! Akta sig! Han har så klent hufvud, så att det kunde hända något! — Kan skolmästarn säga mig hvad det är för skillnad på råg och hvete?

Skolmästarn.

Julius Cæsar var född 99 och dog 31...

Smeden.

Hör nu? Hur står det till? Lefde han baklänges kanske? — Skillnaden mellan råg och hvete, det är för det första spannmålspriset eller markgångstaxan, för det andra är det fritullarna, ty råg är skyddstullad och hvete är fritullad! Är det inte bra sagdt?

Skolmästarn.

Jo, jo, jo!

Smeden.

Men myntfoten, det är något annat! Jag är silfverman, jag vill inte neka till det, och fondbörsen, det är också något annat, kursnoteringen är också något annat, agio är också något annat...

Skolmästarn.

Men hvad är det då?

Smeden.

Hvad det ä'? Ska jag behöfva stå och säga de? Har jag inte annat att göra? Har jag inte betalt min kontribution, är jag inte gift; jag frågar bara! Frågar bara! Är det någon som har att anmärka, så skall jag be att få tala enskildt med honom, enskildt! Vet ni hvad de ä'? Bakom stallknuten. Säg inte ett ord, jag tål inte att man svarar, man får aldrig svara mig. Anser ni nu, att alla dessa frågor äro afgjorda, till min förmån, eller ska vi gå bakom stallknuten? Jag är en mycket allvarlig man, men jag är inte att leka med! — Nu, mina herrar, vet ni hvilken åsna ni har för er, jag menar inte mig utan skolmästarn, som tror att man kan vara född före tideräkningen! Men ni ska veta riktigt hvad det är för en karl!

Jo, det är det dummaste kräk som vandrar i skor; han är så dum att han tror det finns Guano-öar — inte finns det några så'na! — [Tar upp en flaska och dricker en klunk.] Han vet inte skillnad på råg och hvete — och så super han också — ni tror kanske att jag också super, men jag bara går och knallar och det kan inte kallas för att supa, för det är något annat. — Vetande, mina herrar, det är en dygd, men skolmästarn vet ingenting, rakt ingenting, och den är satt till att uppfostra barn; men han är äfven en despot, en tyrann, en härsklysten stackare och en slagskämpe, nu vet ni hvem han är!

Vandrarn.

Stopp lite! Jag ämnar visserligen inte svara er, för då slåss ni, jag ärnar inte förhöra er, ty då skulle ert vetande visa sig bristfälligt, jag tänker inte bjuda er på supa, ty det behöfs inte, lika lite som jag skulle vilja resonera med er, ty ni kunde aldrig förstå hvad jag menade, och ni skulle aldrig ge mig rätt, men jag skulle gärna vilja fråga er en sak.

Smeden.

Fråga, men fråga vackert!

Vandrarn.

Ni är ju en karaktär?

Smeden.

Jag är en verklig karaktär, karaktärsfast med ett ord.

Vandrarn.

Och ni är en silfverman desslikes?

Smeden.

Jag är stolt öfver att kallas en silfverman.

Vandrarn.

Ni erkänner icke guldet som värdemätare i världshandeln?

Smeden.

Nej! Intet guld!

Vandrarn.

Och inte i privatlivets bruk heller?

Smeden.

Jag måste tänka lite! — [Afsides.] Ämnar han bedra mig på växling? [Högt.] Det svarar jag inte på! Jag vill inte svara, ingen kan tvinga mig att svara — och fastän jag har godt förstånd, så förstår jag ändå inte hvad ni säger!

Vandrarn.

Ändå?! Var ni rädd att er karaktärsfasthet skulle svika i profvet?

Smeden.

Sitter ni och baktalar mig? Gör inte det, ty jag är enväldig här i byn; jag är despot!

Vandrarn [skrattar].

Smeden.

Se inte på mig, ty jag är en fruktansvärd despot.

Vandrarn.

Jag såg inte på er, jag bara skrattade!

Smeden.

Skratta inte! Jag röstar på kommunaln för 6,000 fyrkar; och det är inte att skratta åt! Jag har fem

barn, alla väl uppfostrade, rikt begåfvade särskildt på hufvudets vägnar, två äro visserligen i Amerika, tja! Sådant händer, och en har begått ett felsteg ... men det har han försonat, så det är ingenting att tala om, ingenting alls!

Vandrarn

[afsides].

Han är superb!

Jägarn.

Men det måste ha ett slut! Jag kväfs!

Smeden.

Jag skall bara gå efter mitt manuskript, så kan festen börja! Men herrarna få inte gå, jag är borgmästare här och befaller suveränt; skolmästarn skall läsa ur sin tragedi Potamogeton så länge, den är inte så dum för att vara af en dilettant, men många hundar bli harens död!

Skolmästarn.

Och verserna gå för sig själfva, som de stora gäsungarna.

Smeden.

Var det en pik åt mig?

Skolmästarn.

Det kan det väl inte vara, då smeden är fullvuxen.

Smeden.

Fullfjädrad heter det om fågelsläktet; läs nu för herrarna vackert, så kommer jag strax; men förtala mig inte i min frånvaro.

Vandrarn.

Men i er närvaro är det väl icke möjligt!

Smeden.

Det är sant, och af två onda ting väljer man det bästa; alltså: förtala mig i min frånvaro, men inte i min närvaro! [Går.]

*

Vandrarn.

Hvad är det här för en by, är det en anstalt?

Skolmästarn.

Ja, de äro så elaka att de blifvit tokiga.

Vandrarn.

Står ni under uppsikt här?

Skolmästarn.

Jag är ställd under observation, därför att jag misstänkes vara klok.

Vandrarn.

Följ med oss då, så rymma vi fältet!

Skolmästarn.

Då bli vi hämtade alla tre!

Vandrarn.

Det är inte bara dumhet då?

Skolmästarn.

Ondskan är dårskapens moder, och barn på en gång.

Vandrarn.

Hvem är denna smed?

Skolmästarn.

Det är en Smutsgud, som Esaias talar om; han är hopsatt af de andras elakhet, afund, hat och lögner. Smeden blef borgmästare, därför att bagaren var den värdigaste; när jag tjänat troget i tjugufem år, så firades dagen med en fest för smeden; vid sista åsnefesten erhöll smeden lagerkransen, emedan han skrifvit det sämsta versstycket.

Jägarn.

Bättre fly än illa fäkta; här kan man inte fäkta, alltså fly vi!

Vandrarn.

Här är verkligen lifsfarligt!

Skolmästarn.

Men farligast af allt är att fly.

Vandrarn.

Kan vi inte lura dem, eftersom de äro dumhufven?

Skolmästarn.

Men de äro listiga som alla dumhufven —

Vandrarn.

Vi försöker på! — Smed!

Smeden [ut].

Vandrarn.

Abra-kadabra, abra-kadabra!

Smeden

[in igen].

Hvad behagas? Ämnar herrarna gå? Gör inte det! För all del, gör inte det.

Vandrarn.

Vi ska bara gå till nästa by att hämta rekvisita till festen.

Smeden.

Hvad ska ni hämta?

Vandrarn.

Rekvisita.

Smeden.

Det är en rekvisition, förmodar jag, rekvisitioner äro alltid välkomna; är det på smidesvaror, isynnerhet?

Vandrarn.

Det är skosöm och hjulbössor, liar och spadar ...

Smeden.

Utmärkt!

Vandrarn.

Men vi måste ha skolmästarn med för att bära...

Smeden.

Han är så klen, och så är han så enfaldig!

Vandrarn.

Men rekvisitioner är ju bara papperslappar, och dem orkar han med!

Smeden.

Mycket sant, mycket sant ... men hjulbössor äro tunga, det rår han inte...

Vandrarn.

Men rekvisitioner på hjulbössor äro icke tyngre än rekvisitioner på spik.

Smeden.

Mycket sant, mycket sant ... ja, gå då! Men kom igen bara!

Vandrarn.

Förstår ni inte det, att om man går, så måste man komma igen...

Smeden.

Men vänta lite: Hvad är det som går och går och aldrig kommer igen?

Vandrarn.

Det är klockan det, men vi äro inga klockor, och därför komma vi igen!

Smeden.

Det var logik, och det förstår jag! Men vänta lite: herrarnas klockor komma alltså icke igen?

Vandrarn.

Det är inte klockor utan ur.

Smeden.

Mycket sant, klockor är sådana som man ringer med, och ur är något annat. Men vänta lite! Ringklockor gå inte! Ergo...

Vandrarn.

Men vi gå, och det är hufvudsaken!

Smeden.

Alldeles riktigt; det är hufvudsaken! Och det är logiskt; jag tycker om logik i alla lifvets förhållanden; och jag kan endast följa ett strängt logiskt resonemang...

Vandrarn.

Därför skall ni icke följa oss, ty vi äro icke ett logiskt resonemang.

Smeden.

Alldeles riktigt! Därför stannar jag på min post, och ni går! Gån!

Vandrarn.

Sjung åsnans lof, du store rimsmed!

Det klokaste af alla jordens djur,
du har den finaste af alla hörslar,
ty långa örat är ju som en lur,
du hör hur gräset växer under stenen,
och ser i öster och i väster på en gång:
din karaktärsfasthet sig röjs af stela benen,
din vilja är din egen herres lag;
när du skall stå, du springer gärna,
och när till språng du piskas, står du still.

Smeden.

Det är verkligen mycket bra sagdt — ty däggdjuret i fråga har tillhört de misskändas värld, de stummas läger, och förtjänade verkligen att re-ha-bi-

Vandrarn.

-litas! Men har ni hört en stum åsna?

Smeden.

Nej, men det fäster jag mig inte vid; jag fäster mig vid karaktären, karaktärsfastheten, och därför förstår jag det missförstådda daggdjuret, jag känner mig solidarisk med detsamma, ja, det gör jag.

Vandrarn.

Står ni för det?

Smeden.

Jag står för det!

Vandrarn.

Då gå vi!

Smeden.

Vänta litet! Jag står, men jag står icke ensam, jag har opinion och parti; alla rättänkande, upplysta, oförvillade, med ett ord: nationen samlas kring min fana; och när jag står kvar, vill jag visa er, att ni har orätt, ty rätt skall vara rätt, är det inte logiskt?

Skolmästarn.

Den högsta rätt är den högsta orätt!

Smeden.

Och folkets röst är Guds röst! — Kom in, folk!
Samlas, nation!

*

Folket in, bara några personer.

Vandrarn.

Nationen är det, men de äro så få!

Smeden.

De äro få, men ni ser icke de djupa leden som stå bakom dem.

Vandrarn.

Nej, jag kan icke se några!

Smeden.

Ni ser dem icke, af det naturliga skäl att de äro osynliga! Det är logiskt. — Folk! Dessa lärda charlataner påstå, att det finns några Guanoöar. Inte finns det några sådana?

Folket.

Nej!

Smeden.

Dessa herrar äro således lögnare eller dumhufven! — Gifves det ett straff nog hårdt för sådana lymlar som bära ut lögner?

Vandrarn.

Ja, det finns ett som är grymmare än allt annat: det är landsförvisning!

Smeden.

Ja, det är inte illa! Men vi ska ha full bevisning på dem först. — Här påstår en att Homerus sof!

Vandrarn.

Understundom!

Smeden.

Understundom eller jämt och samt, det är alldeles detsamma; det är bara sofismer. Tror folket att en skald kan sofva, har man hört något så idiotiskt?

En af folket.

Men han sof väl om nätterna!

Smeden.

Om nätterna? Är det ett svar? Har jag till-
låtit någon svara? Kom bakom stallknuten, så skall
jag svara, jag!

En af folket.

Är det frågan om att ta parti?

Smeden.

Ja, mänskan skall vara partisk, annars blir hon
en karaktärlös vinglare.

*

Skolmästarn.

Vill inte smeden läsa ur sin Karl den Store, så
att vi kommer ifrån det här gurglet, de främmande
herrarna ha nämligen brådtom. [Afsides till Jägarn
och Vandrarn.] Han heter inte Karl den Store,
men vi måste kalla honom för det, annars bli vi in-
spärrade.

Smeden.

Jag hörde hvad han sa! Och jag såg att her-
rarna grinade, och den som grinar, han samtycker.
— Sätt in dem! Ni vet hvad jag menar. — Grip
dem! — Han heter icke Karl den Store, men vi
kallar honom för det, emedan han helt enkelt var
Stor! — Slå dem för munnen, och lås in dem, tills
de kommit på bättre tankar!

Jägarn, Vandrarn och Skolmästarn gripas
och skola afföras.

Jägarn.

Men vi äro ju landsförvista och skulle gå till stan efter rekvisitioner...

Smeden.

Det är alldeles riktigt, allting är riktigt. Ni ska få gå, men på hedersord att komma igen, och med löfte eller rättare mot löfte att vara tacksamma, ty en otacksam människa är den tyngsta börda jorden bär, jag har nämligen en hustru som håller salong, ja, det låter kanske löjligt, men det är en litterär salong, och dit väntar jag herrarna vid första kallelse!

Vandrarn.

Alltså fria! Men till hvilket pris?

Jägarn.

Kallas det frihet att bindas med hedersordets kedja i en litterär salongs ankarsmedja?

Smeden.

Försvinn! Men — nationen stannar!

Jägarn, Vandrarn och Skolmästarn gå.

Ridå.

* * *

4

EN PASSAGE I STADEN

Passagen i Thofeth. Första kulissen till höger restaurant; andra fotografihandel, tredje snäckbutik; första till vänster blommor och frukt, andra: Japansk te- och parfymhandel.

Jägarn och Vandrarn sitta utanför blomsterhandeln.

Vandrarn.

Ni är så tungsint.

Jägarn.

Kommit för långt ner!

Vandrarn.

Ni har varit här förr i Thofeth?

Jägarn.

Ja, jag har bott här.

Vandrarn.

Jag kunde se det.

Jägarn.

Vi måste ha litet kloroform — mina blesyrer börja värka!

Vandrarn.

Vinum et circenses! Här bli nog skådespel gratis; detta tyckes nämligen vara stadens slaskrör som allt rinner igenom! [Vinkar inåt restaurangen; en uppapperska sätter fram vin.] Ni blir väl igenkänd här?

Jägarn.

Det är omöjligt, ty jag har låtit skägget växa,
klippt håret och tvättat mig om händerna denna
morgon. Här i byn blir man nämligen oigenkännlig,
om man tvättar sig!

Vandrarn.

Men uppasserskan betraktar er.

Jägarn.

Jag kanske liknar någon af hennes forna vänner.

Vandrarn.

Här kommer en liten förströelse —

Positivspelare med markatta [in].

Vandrarn.

Kom hit, spelman, så ska vi lösa våra hufven
med en rund summa.

Positivspelarn.

Hufven?

Vandrarn.

Nä, öron då! Här ska du få ett guldmynt, om
du låter bli att spela!

Positivspelarn.

Men det är markattan som är hufvudsaken!

Vandrarn.

Då ska vi se på den, men utan ackompanjemang.

Positivspelarn.

Men det är text till...

Vandrarn.

Är det sant att ni här i staden härstamma från
en markatta?

Positivspelarn.

Om det är sant? Akta sig han!

Vandrarn.

När jag betraktar dig närmare, så tror jag också det är sant! — Jag är säker på det, jag vill svära på det! Får jag se på texten! — Ja, men det här Zevshufvet liknar mera en gumse!

Positivspelarn.

Ja det gör så verkligen! Ja då är det väl så!

Vandrarn.

Tror du verkligen att det där däggdjuret i röda fracken som skjuter med pistol är mänskosläktets fader?

Positivspelarn.

Om herrn är fritänkare, så ska herrn akta sig...

Vi äro ortodoxa här i stan och vi äro trons försvarare.

Vandrarn.

Hvilken tro?

Positivspelarn.

Den enda sanna: descendensläran.

*

Jägarn.

Nu få vi kanske ett åtal för hädelse! — Hvert tog skolmästarn vägen?

Vandrarn.

Han försvann naturligtvis, så snart han begagnat oss.

Jägarn.

Ska vi gå?

5. — *Stora landsvägen.*

Vandrarn.

Hvad hjälper det? Om vi falla i händerna på de här eller på några andra, det kan vara likgiltigt.

Jägarn.

Ty människorna ligga som röfvare i landsvägsdikena lurande på hvarandra. Se in genom restaurangfönstret, där flickan står och fixerar er, med hängande ögon, som om hon bad er upptaga henne af nåd och förbarmande. Hon är vacker och kan väcka andra känslor än medlidande! Antaget ni skulle reflektera, och befria henne från det tunga, ganska förnedrande arbetet därinne; antaget ni skulle bjuda henne ett hem, skydda henne för lifvets värsta stötar, så skulle hon inom kort ha beröfvat er vänner, skilt er från släkt, stött er med förmän och gynnare — med ett ord, ätit upp er,

Vandrarn.

och om jag icke tillät det, skulle hon stämma mig för misshandel,

Jägarn.

och att ni sköflat hennes ungdom... men det värsta vore att ni kom in i en familj som ni icke känner,

Vandrarn.

men som jag anar... Tänk, hon står därinne och drar och suger... rör opp en hvirfvel; hon spinner ett nät som känns lik varm luft... Vänta, så går jag in och rifver det,

Jägarn.

eller fastnar.

[Vandrarn går in i restaurangen.]

Jägarn

[ensam].

En man öfver bord! —

*

Fotografen

[fram med en kamera].

Får jag ta ett porträtt af herrn?

Jägarn.

Näh!

Fotografen.

Gör mig den tjänsten, jag är så fattig.

Jägarn.

Men han får inte hänga mig i lådan, inte lägga mig i cigarrettpaket, inte sätta mig på tvålar; och om jag kommer att likna en australneger eller sista dubbelmördaren, så kasserar ni plåten!

Fotografen.

Herrn är så misstänksam...

Jägarn.

Inte alls, men jag är lite försiktig!

[Fotografen vinkar åt butiken. Fotografens hustru kommer.]

*

Fotografen.

Får jag föreställa min hustru, hon brukar hjälpa med framkallningen och fixeringen, kom du, Eufrosyne; jag har lofvat betjäna denne herre med en ljusbild, festän jag är strängt upptagen — kom, Eufrosyne, och konversera herrn medan jag arbetar!

Eufrosyne

[slår sig ned].

Ni är född med tur, min herre, då ni råkar att finna en sådan konstnär som min man ... han är den skickligaste jag har sett, och om inte den bilden blir bra, skall ni få säga att jag inte förstår konst! Därför skall ni sätta värde på hans arbete och inte låtsas som om ni gjorde oss en tjänst!

Jägarn.

Vänta lite...

Eufrosyne.

Ja, ni skall icke se högfärdig ut; när man begär en tjänst af en människa, skall man vara tacksam.

Jägarn.

Stopp lite —

Fotografen

[ropar].

Gotthard! — Kom hit, du har lagt plåtarna baklänges i kassetten...

Gotthard

[ut].

Jag har inte alls lagt några plåtar i kassetten...

Eufrosyne.

Skall du svara din far, din egen far?

Gotthard.

Jag vet inte hvad en kasset är, en gång... jag handlar med snäckor, jag...

Fotografen.

Du handlar, ja; men säljer du några? Fråga den här herrn om han behöfver några snäckor, jag tyckte han sa' något nyss rörande snäckor...

Jägarn.

Jag har aldrig talt om snäckor, jag talte om cigarrettpaket och tvålar...

Eufrosyne.

Gotthard, tag hit cigarretterna, hör du inte att herrn önskar sådana?

Jägarn.

Jag önskade slippa få min bild på ett cigarrettpaket och på en tvål...

Gotthard

[slår sig ned].

Herrn är svår att ha göra med, förstår jag; men låt oss resonera lite så ska vi ordna det här...

Eufrosyne.

Du har rätt, Gotthard, den herrn skall sättas in i våra förhållanden, så får han se; be Klara komma ut...

Gotthard

[ropar].

Klara!

*

Klara

[blomsterhandlerskan, ut].

Eufrosyne.

Försök att sälja en blomma åt den här herrn, han är så sparsam eller rättare snål, att han inte vill köpa en snäcka en gång, fastän Gotthard har de vackraste jag har sett.

Klara

[slår sig ner].

Kanske han låter tala vid sig, fastän han ser högfärdig ut. Är han jägare?

Eufrosyne.

Det kan du väl se.

Klara.

Han dödar djur, det skall han icke göra, för det är synd, men han ser grym ut också; som alla drinkare; ja den som dricker på förmiddan är en drinkare...

Jägarn

[till Klara].

Hvar har nä gjort af er man? [Klara förskräckes].
Det är synd att döda människor! — Vet ni inte det?

Klara.

Menar ni?

Jägarn.

Ja, det menar jag!

Klara.

Hör ni, vittnen, att han menar?

Alla.

Ja, vi ha hört!

Jägarn.

Får jag bara säga ett ord! Bara ett?

Gotthard.

Näh! Hvarför skulle han få det?

Jägarn.

Jag ämnar inte säga det ni tror, utan något helt annat.

Eufrosyne

[nyfiken].

Säg då!

Jägarn.

Är Möller häktad ännu?

[Alla resa sig i fasa.]

*

Vandrarn

[ut från kaféet].

Hvad står nu på?

Jägarn.

Är Möller häktad än?

[Alla skingras, men hotande.]

Tredje gången! — Är Möller häktad?

[Alla försvinna.]

*

Vandrarn.

Hvad betydde det?

Jägarn.

Det var byns hemlighet! Alla veta att Möller begick sista mordet, men ingen törs vittna, emedan de sakna bevis. Följden af min kastade bomb blir emellertid den att vi få ge oss af. — Kom!

Vandrarn.

Jag kan inte!

Jägarn.

Fast?

Vandrarn.

I en kroglokal, skvättar i glas, tändstickor och cigarraska, tummad af ungherrar, inrökt och nattvakad, och trots, trots allt, bunden...

Jägarn.

Ryck er lös!

Vandrarn.

Jag kan inte!

Jägarn.

Så låt oss fly!

Vandrarn.

Jag kan inte!

Jägarn.

Nå stanna då!

Vandrarn.

Jag kan inte! — Jag kan ingenting!

Jägarn.

Då säger jag farväl...

Vandrarn.

Vi råkas igen...

Jägarn.

Det gör man alltid, bara man råkats en gång.

Vandrarn.

Farväl då!

[Går in i kaféet.]

*

Jägarn

[ensam; går ett slag i passagen, stannar utan afsikt
vid fotografens låda].

Det här var en gång mitt...
för länge sen! Min vandring
i regntid under takets glas;
när grågult dagsljus lade sig på sinnet,
härinne brunno alltid tända ljus,
och blommor, frukter fröjdade mitt öga;

och snäckorna de hviska sagor ifrån hafvet;
här lådans bilder af bekanta
och halfbekanta,
mitt sällskap var i ensamheten!
En blick, ett uttryck var mig nog
att känna frändskap med de dödlige...
De sitta kvar ännu... Här är min äldsta vän,
han säkert gränat, men hans bild
som löf om hösten!
har endast gulnat —
Här ser jag släktingar, för detta släktingar —
en svåger som ej längre är min svåger —
och här! — O världens Frälsare mig hjälp!
Ty jag förgås! — Mitt barn!
Mitt barn som ej är mitt,
har varit, men är icke mer!
En annans! Och dock mitt! — — —
Och här var mitt kafé!
Vårt bord! För mycket länge sen —
allt detta upphört vara,
men är ännu — i minnet!
Den eld som ej kan släckas.
som bränner men ej värmer —
som brinner men ej brinner opp...

*

[Den gamle Japanen ut ur tehandeln; han ser döende
ut. Jägarn fram och stöder honom.]

Japanen.

En människa, ändtligen! Hvarifrån, hvarthän?

Jägarn.

Från stora landsvägen; hvarmed kan jag tjäna?

Japanen.

Hjälp mig att dö.

Jägarn.

Det hinner man alltid.

Japanen.

Säg inte det; jag kan inte lefva längre; har ingen att vända mig till för de sista tjänsterna, ty i detta Thofeth finns icke en människa...

Jägarn.

Hvilka tjänster menar ni?

Japanen.

Ni skall hålla mitt svärd, medan jag...

Jägarn.

Det vill jag inte? Hvarför skall ni dö?

Japanen.

Därför att jag inte kan lefva längre.

Jägarn.

Säg den långa sagan då i några korta ord.

Japanen.

Ja! — Ja! —

Jag lämnade mitt land — därför att jag gjort mig skyldig till en dålig handling — — — jag kom hit fast besluten att bli en hederlig människa genom strängt iakttagande af hederns och samvetets lagar — jag lämnade goda varor för ett måttligt pris; men detta samhälles invånare tyckte endast om falska varor för lågt pris. Då hade jag endast att välja ett, eller

gå under. I stället för att destillera blomstrens dofter gaf jag kemikalier, och i stället för tebuskens blad fingo de slånbuskens och körsbärsträdets. Mitt samvete sade mig först ingenting — jag måste ju lefva! — Men en dag för femton år sen vaknade jag; det var mig då som om allt hvad jag lefvat och handlat stått uppskrifvet i en bok; och nu öppnades boken. Dag och natt, natt och dag läste jag alla falska poster, alla oegentligheter; och jag har kämpat, men förgäfvets. Döden först kan befria mig, ty det mesta onda sitter i köttet; själen har jag renat genom lidandet —

Jägarn.

Hvad kan jag hjälpa er med?

Japanen.

Detta! — Jag tar en sömndryck att jag blir som död — ni låter lägga mig i en kista, som föres till krematoriet...

Jägarn.

Men om ni vaknar —?

Japanen.

Det är just hvad jag räknar på!

I ett ögonblick vill jag känna eldens renande, försonande kraft — lida en kort stund — och så erfara befrielsens salighet —

Jägarn.

Och sedan?

Japanen.

Sedan skall ni samla askan i min dyraste vas...

Jägarn.

Och sätta ert namn på... Hvad heter ni?

Japanen.

Vänta nu! — Jag har vandrat, felat och lidit under namnet: Hiroshima, efter min födelsestad. Men i mitt land råder den seden, att när en människa dör, aflägger hon sitt gamla förbannade smutsade namn och får ett nytt, som kallas evighetsnamnet. Detta ensamt sättes på grafstenen jämte ett tänkespråk, sedan man offrat en gren af sakakiträdet åt den döde.

Jägarn.

Har ni detta i beredskap?

Japanen.

Jag har det! — Se här!

Jägarn.

Hvad betyder detta namnet?

Japanen.

Harahara to. Det är: »rasslande blad, frasande siden» — men det betyder äfven fallande tårar.

Jägarn.

Och detta tänkespråket?

Japanen.

Chiru hana wo —
nanika uramin —
Yo no naka ni —
waga ni tomo ni —
aramu no kawa —

Jägarn.

Och det är uttydt?

Japanen.

De förströdda blommorna —
hvarför vredgas jag?
Äfven jag själf — tillsammans med dem —
måste enligt gudarnas vilja förgås!

Jägarn.

Jag skall uppfylla er sista önskan ... Men har
ni inga efterlevande?

Japanen.

Jag ägde en gång! Jag ägde en dotter, som
kom hit för tre år sen när hon trodde jag skulle dö.
Hon kom för att ärfva mig. Men när jag icke dog,
blef hon vred — kunde icke dölja sina känslor —
och reste igen. Därmed var hon död för mig.

Jägarn.

Hvar skall detta ske, som vi talade om?

Japanen.

Utanför staden — vid krematoriet.

Jägarn.

Följas vi eller råkas vi där?

Japanen.

Vi råkas i löfsalen till värdshuset... om en stund.
Jag skall bara raka mig och bada...

Jägarn.

Väl! Så råkas vi där!

Japanen

[går åt butiken, nickande].

Där kommer mördarn! — Akta er!

Jägarn.

Är det han?

Japanen.

Akta er! Det är stadens mäktigaste man —

[Går.]

*

Möller

[(Mördarn) in; stel, högfärdig, med hängande, men
något besvärade armar; fixerar Jägarn].

Är det inte?...

Jägarn.

Näh, det är det inte!

Mördarn.

Jaså, då är det...

Jägarn.

Nej; har varit... Den du menar, han finns inte mer...

Mördarn.

Du är död således?

Jägarn.

Ja! — För tolf år sedan begick jag hara-kiri;
jag afrättade mitt gamla jag; och den du här ser
känner du icke, kan aldrig få lära känna!

Mördarn.

Ja jag minns, att du var nog dum stiga upp på
armisternas schavott och bekänna offentligt, på den
blodröda mattan, alla dina fel och svagheter...

Jägarn.

Och hela samhället njöt, alla kände sig som bättre
människor, och funno sig rättfärdiggjorda genom min

borgerliga död. De hade hvarken ett medlidandets eller gillandets ord öfver att jag bekände mina fel.

Mördarn.

Hvarför skulle de ha det?

Jägarn.

När jag emellertid, efter tio års lidanden, försonat och ställt till rätta, så föll det mig in att jag borde bekänna era synder också! Då blef det annan lät...

Mördarn.

Tacka fan för det!

Jägarn.

Du, till exempel, som har mördat...

Mördarn.

Man säger icke sådant ... när man icke har bevis...

Jägarn.

Jag vet att du är den mäktigaste i samhället, att du tyranniserar själfva storhertigen, och detta på grund af ett frimurarband som existerar här...

Mördarn.

Hvad är det?

Jägarn.

Det vet du! — En liga — som icke är den heliga...

Mördarn.

Än du då?

Jägarn.

Jag har aldrig tillhört ligan — men jag känner den på vissa tecken...

Mördarn.

Titta i pappershandelns fönster där, får du se hvem du är!

Jägarn.

Du menar den där karikatyren? Det är inte jag; det är ni. Så där ser ni ut inuti. Det är er skapelse! Håll till godo!

Mördarn.

Du har en förmåga att skaka af dig din ohyra!

Jägarn.

Gör du sammaledes, men på samma sätt, dock icke på mig. — Afrätta dig, som jag gjorde, måste göra, då ni förvandlade mig till syndbocken, på hvilken ni vräkte alla era skulder!

Mördarn.

Hvad behagas?

Jägarn.

Till exempel: det var en gång en äffling, som skref denna dumbhet: att om han stode ensam på Gaurisankar, och syndaflo den kom och dränkte mänskligheten, så var ingen skada skedd, bara han lefde. Vid nästa karneval fördes Gaurisankar i procession, och på toppen stod jag, icke äfflingen. Hvad sägs? — Och när jag fyllde år, så firades han! — När jag uppfunnit de nya isolatorerna, så fick du priset! Men när du hade mördat, så blef jag anklagad! Men likafullt, när sockret steg på börsen, så skylldes man på mina isolatorer, fastän du fått priset som uppfinnaren. Kan du tänka något så bakvänt, två gånger baklänges, så måste du ställa dig på hufvet först och sedan vända framsidan bakåt.

Mördarn.

Har du några bevis efter du vågar kalla mig mördare!

Jägarn.

Ja det har jag!

Mördarn [häpnar].

Jägarn.

Men jag törs icke begagna dem, inför en jury af dina vänner, ty de skulle förneka faktum och låta häkta mig. — Säg nu, hvem är flickan därinne som fångade kamraten här?

Mördarn.

Det är — din dotter!

Jägarn

[tar sig åt hjärtat, blir hvit i ansiktet, och när han håller näsduken för munnen blir den röd af blod].

Detta barn, som du uppfostrat! — Nu går jag till krematoriet!

[Ut.]

* * *

5

I PARKEN UTANFÖR KREMA-
TORIET

Utanför Columbariet; cypressallé inåt fonden.
En bänk, en stol, ett bord.

Jägarn

[in ensam].

Hvad ser jag där? En samling urnor;
men alla lika?
Ett apotek, museum? Nej!
Ett columbarium, ett dufvohus;
men ingen dufva, intet oljoblad —
blott agnar, kornet gror på annat ställe;
i urnor, askar, därför alla lika
som stoftkorn liknar stoftkorn —
för detta mänskoöden —
numera numererade, med etikett —
»Här hvilar» — jag kände dig,
men du dig aldrig lärde känna...
och du; du gick förklädd ditt lif,
ditt långa tunga lif;
och när jag klädde af dig, dog du!
Afgudadyrkare! det var ditt namn,
din karaktär! Man tvangs att dyrka
din kusliga gemål och dina afskyvärda barn,
man tvangs, ty eljes blef man offrad
och hvarje helgfri lördag skuren opp med flintknif,
och lynchad eljes uti söndagsnumret —
beröfvad bröd och ära!

Mördarn

[in, har lyssnat och lyssnar].

Jägarn.

Du staten Thophets ljus, du samlade nationen
rundt om din bår; och fastän död,
du kunde räkna kransarna,
och hotade att hämnas på den uteblifne!

Mördarn.

Det är vackert vid en graf!

Jägarn.

Det är ingen graf, det är en burk med lite
smörja i! — Nej, en sten! Han blef så småningom
förstenad...

Mördarn.

Du menar han dog af förkalkning —

Jägarn.

Till kalksten, ja!

Mördarn.

Tala om dig lite!

Jägarn.

Det gjorde jag för tretton år se'n, så att det
har ni tröttnat på. Men här ligger askan af en, som
jag kunde tala godt om, utom det att han, och där-
för, att han blef mördad af dig!

Ditt offer gjorde aldrig ondt för det ondas skull,
endast i själf försvar, och när han inte ville vara med-
brottsling, så dödades han, utplundrad.

Mördarn.

Du umgås med den skurken japanen...

Jägarn.

Ämnar du slå fast på mig nu, som det stora
ljuset gjorde?

Mördarn.

Säg intet ondt om den döde, säg »stackars män-
niska».

Jägarn.

Det säger ni alltid om skurkar, som fastna med
fingrarna i sockerskrinet... men aldrig om era
offer ... aflägsna dig nu ... fort!

Mördarn.

Jag går när jag vill!

Jägarn

[tar upp sin blodiga näsduk och visar].

Mördarn

[vänder sig bort och går ut].

Jag kan inte se blod, det är en egenhet hos mig!

Jägarn.

Sedan den fjärde april!

Mördarn

[drar sig ut].

Jägarn

[till japanen].

Ar ni till resan redo nu?

Japanen.

Jag är; men låt oss sitta ner
tills ugnen eldats upp!

Jägarn.

Med nöje!

[De sätta sig.]

Nå säg, när lifvet ligger nu vid era fötter
som skjutet vildbråd, jagadt, vunnet,
hur ter sig vandringen?

Japanen

[efter en paus].

Ett streck med många slyngor på,
som bilden af den skrift
läskpapperet kopierar — bakvändt —
än fram, än åter, upp och ner
men sedd i spegeln kan ni läsa skriften —

Jägarn.

Hvad var det svåraste att tåla?
af alla stenar som er fot har stött?

Japanen

[tänker].

Jag skonade en gång en fiende —
och efteråt han stack mig ner! —
Ser ni, att nödgas ångra något godt
man gjort — det är ibland det värsta!

En annan gång jag fällde goda ord
för en betryckt! — Han blef min fiende —
han tog ifrån mig allt
och jag stod värnlös i en ojämn strid;
ty han, han ägde skriftligt från mig själf
att han var bättre människa än jag!
Men allt det där är intet dock,
ett intet emot själfva lifvets faktum —
den förödmjukelsen att vandra

ett blankt skelett men klädt i kött,
och satt i gång med senor, snören,
af liten motor ini bröstets
maskinrum, drifven af den värme
som bukens kolsäck kan få upp —
och själen, anden, sitter dock i hjärtat,
som fågeln lik i bröstets bur,
en hönskorg eller ryssja.

Du lilla fågel, snart jag öppnar buren,
och du får flyga — till ditt land
till blommornas och solens öar,
där en gång jag blef född,
men ej fick dö!
Se här! Min bästa vas, familjens arf,
som nu skall hysa stoftet af ett stoft —
men förr med blommor i
den prydde dukadt bord,
vid fest, där unga ögon
och röda kinder speglades
i glas med guldkant — — —
och liten hand åt barnen delte ut
af husets bästa häfvor —

Se'n blef du tåreflaska, kära vas!
Ty allt hvad lifvet gaf oss godt
kom till för att en gång begrätas.

Jag minns, det var vid nyårstid
då barnen firade sin dockfest —
hos oss bevaras alla dockor ifrån släkt till släkt — — —

Ett barn!
Hvad gifs fullkomligt i sin art
som detta lilla väsen?

Ej man, ej kvinna,
men bådadera, ingendera —
En människa i miniatyr.

Säg, vandrare; jag glömt dig bort
för mina sorger — säg ett ord
om dig! Om dina öden —
Hur ser du lifvet, och hur såg du?
Hvad fann du svårast, bittrast?

Jägarn.

Det fann jag bittrare än döden — det,
att nödgas ta det stora gäckerit på allvar —
att hålla heligt det som var så rätt!

När själf jag log åt gycklet, fick jag gråta;
och när i råheten jag själf blef rå,
så fick jag skämmas!

Och detta!

Jag var ju predikant;
jag började att tala väl om mänskorna,
drog fram allt vackert som jag visste,
och ställde höga önskemål på lifvet —
det kallas eljes idealen —
de ljusa flaggor på signalställ —
som samla folk till helg och fest. —
Men nu — hur bittert — allt det vackra
som jag tänkt
och talat — får jag ta tillbaka!
Det sköna existerar ej i lifvet —
kan ej förverkligas härnere —
och idealet finns ej i praktiken!

Japanen.

Jag vet det — men det är ett minne,

ett hopp, en båk att segla efter —
och därför: stället fullt!
Låt flaggorna få blåsa ut,
de sitta högt, men synas bättre . . .
och visa vägen upp — mot solen!

Jägarn.

Nu börjar ugnen redan glöda...

Japanen.

Och på cypressens toppar rosigt sken
den kastar som en morgonrodnad
när soln går upp —
Välkommen, dag! Farväl, du natt!
Med dina tunga drömmar!
För sista gången jag klär af mig
och går till hvila, somnar —

Och när jag vaknar — är jag hos min mor,
hos maka, barn och vänner!
God natt, du stackars människa!

[Går.]

[Nu upplyses scenen och man ser uppe i molnen
samma bild som i första akten, af Önskningarnas
land.]

* * *

6

VID SISTA GRINDEN

Fonden två hvita grindar som öppna åt låg sandstrand och blåa hafvet.

Till vänster ett rött landthus (jägarboställe) i bokskog; till vänster avenbokshäck och fruktträdgård.

Utanför huset, till vänster ett dukadt litet namnsdagsbord.

Ofvanför avenbokshäcken synes en fjäderboll (volant) kastas upp och ner.

En barnvagn med blå sufflet uppslagen står vid grinden.

Jägarn

[in, försjunken].

Ensam!

Det är slutet

när man behålla vill sitt lif

och icke gå på byteshandel

och schackra fram sig till en ställning —

ej låta stjäla sig,

ej låta kufva sig...

När först min tanke vaknade,

och det gick upp för mig

att jag var instängd i ett dårhus,

ett tukthus, kurhus,

då önskade jag mig ifrån förståndet,

att ingen skulle ana hvad jag tänkte —

»Teló, Teló manänai!»
Jag vill, jag ville vara galen!
Och vinet blef min vän —
i rusets slöjor gömde jag mig,
i rusets narldräkt glömde man mig,
och anade ej hvem jag var —
Nu har det ändrat sig,
och glömskans dryck har blifvit minnets
allt minns jag, allt —
inseglen äro brutna, böckerna slås upp!
De läsa själfva högt;
och när mitt öra tröttats, ser jag;
jag ser, ser allt, allt, allt!

[Vaknar.]

Hvart har jag kommit? Hafvet?
Och bokskog, jägarhydda —
och där, en fjäderboll som stiger, faller;
en liten korgvagn, med ett nyfödt barn,
suffletten som den blåa himmelskupan
sig hvälfver öfver oskulds sömn;
i röda huset bakom gröna luckor,
där gömmer sig ett par,
som dolt sin lycka!
Ty lyckan finnes, intet tvifvel,
men kort, som blixten,
som solsken, som konvolveln —
en blomma och en dag,
och sedan slut! — — —
Där stiger skorstensröken ifrån köket,
med välfurneradt visthus bakom,
en liten källare inunder,
en ljus veranda utåt skogen —
jag vet hur det skall vara —
hur det har varit!...

Och här ett dukadt namnsdagsbord
åt lillan!
Ett litet altare åt barndom,
åt hopp, åt oskuldsglädje,
på egen lycka byggd,
och ej på andras ofärd —
och där är stranden
med hvita, rena, mjuka, varma sanden —
med snäckor, kiselstenar
och blåa vattnet för att plaska i
med bara fötter...
Här är ju löfvadt, gången kratta d,
det väntas främmande — en barnfest!
Man vattnat blommorna —
min barndoms blommor.
Den blåa stormhatt med två dufvor i —
och kejsarkronan med sitt diadem,
och spiran, äpplet —
Passionens blomma, lidandets
i hvitt och ametist, med korset,
och lansen, spikarna —
besökt af flitigt bi, som ur dess kalk
kan hämta honung
där vi blott finna galla —
och där, det vackraste af alla träd
i barnens lustgård!
I mörkgrönt löf där titta fram
de fagra bären, två och två —
med bigarråens röd och hvita kinder —
små barnansikten — bror och syster!
som leka, smekas när dem vinden gungar...
Och mellan gren och stam en trädgårdssångare
har byggt sitt bo —
osynlig sångare, en sång på vingar...

Tyst! Sanden knarrar under liten känga,
här kommer härskarinnan!

*

Barnet

[in; tar Jägarn i handen och leder till korgvagnen]

Gå tyst, så skall du få se på dockan! — Det är dockan! För vi kallar henne så! — Men du får inte gå i sanden, för det är krattadt — Ellen har krattat, för det skall bli främmande! — Det är min namnsdag i dag —

Är du ledsen?

Jägarn.

Hvad heter du, lilla barn?

Barnet.

Jag heter Maria.

Jägarn.

Hvem bor där i huset?

Barnet.

Pappa och mamma.

Jägarn.

Får jag se på ditt namnsdagsbord?

Barnet.

Men vi får inte röra något...

Jägarn.

Nej, jag skall icke röra något! Lilla barn.

Barnet.

Vet du hvad vi får till middan i dag? — Vi får sparris och jordgubbar! Hvarför är du ledsen? Har du tappa' bort dina pengar? Du ska få ta en

smällkaramell på bordet, men du får inte ta den stora, för den skall Stella ha. Vet du att Stella fick smulor i sängen i går kväll, och då grät hon, och så gick åsken, så vi blef rädda och mamma stängde spjället. Jo, hon åt smörgås på sängen, och då gick smörgåsen sönder, för det var sånt där skört stadsbröd — som de köper i stan —

Nu ska vi tala om en saga, kan du tala om en saga? Hvad heter du?

Jägarn.

Jag heter... Karthafilos.

Barnet.

Nej, sådant heter du inte...

Jägarn.

Ahasverus då! Som vandrar och vandrar...

Barnet.

Nu ska vi tala om något annat — har du ondt i ögonen?

Jägarn.

Ja, lilla barn, så ondt, så ondt —

Barnet.

Du ska inte läsa vid ljus, när du gått och lagt dig! För då får man ondt i ögonen.

[Ett jakthorn höres.]

Barnet.

Nu kommer pappa!

[Ut.]

*

Jägarn.

Mitt barn!

Mitt barn!

Hon kände icke igen mig! Hvilken lycka...
hvilken lycka för oss båda!

Farväl, du fagra syn!

Jag vill ej stå i väg för solen,

och skugga på de minstes trädgårdsland —

Jag känner fadern här — och modern också —

du vackra liknelse, en liknelse

som haltar, men är vacker!

Ett minne kanske, eller mer än så:

ett hopp — en sommardag i skog

vid hafvet — namnsdagsbord och vagga!

En stråle sol ur barnaögon,

en gåfva af en liten hand —

och så framåt igen och ut — i mörkret!

* * *

7

MÖRKA SKOGEN

En mörk skog.

Jägarn.

Allena! — Har förlorat vägen —

I mörkret!

»Och Elias satte sig under enebärsträdet och
han önskade sig döden och sade: Det är nog! Tag
mitt lif, Herre!»

Rösten

[i mörkret].

Den som vill mista sitt lif, han skall behålla det.

Jägarn.

Hvem är du som talar ur mörkret?

Rösten.

Är det mörkt?

Jägarn.

Är det mörkt?

*

Kvinnan

[in].

Jag frågar, emedan jag icke kan se — jag är
blind!

Jägarn.

Har du alltid varit det?

Kvinnan.

Nej! När tårarna tog slut, upphörde ögat att se!

Jägarn.

Det är godt att kunna gråta!

Kvinnan.

Men jag hör i stället, och jag känner din röst!...

Jag vet hvem du är!

Jag tror på dig, jag!

Jägarn.

Du skall icke tro på mig, icke på någon människa; du skall tro på Gud.

Kvinnan.

Det gör jag också!

Jägarn.

Men endast på Gud. Människors barn äro intet att tro på...

Kvinnan.

Du var saksförare en gång?

Jägarn.

Jag var den Ende Sannes saksförare, emot afgudar-
dyrkarna — ni ville alltid dyrka, er själfva, era släk-
tingar, era vänner — men ni ville aldrig ge enkel
rättvisa —

Kvinnan.

Du öfvergaf stundom den sak du förde!

Jägarn.

När man narrat mig till medlidande med en orättfärdig, under förevändning att det var en stackars människa, så öfvergaf jag den orättfärdiges sak —

Kvinnan.

Du var evangeliiman också en gång, men tröttnade!

Jägarn.

Jag tröttnade icke; men när jag fann att jag icke kunde lefva som jag lärde, så upphörde jag predika för att slippa heta hycklare! — Och när jag upptäckte att det icke fanns någon tillämpning i praktiken af de vackra lärorna, så förlade jag deras realiserande till de fyllda önskningarnas land!

Kvinnan.

Och nu är du död?

Jägarn.

Ja, borgerligt död, men icke andligt! Jag kämpar, därför lefver jag! Jag är icke; blött hvad jag gjort, det är! Godt och ondt! Det onda har jag bekänt och lidit för, sökt göra godt med godt!

Kvinnan.

Vill du föra människornas sak ännu?

Jägarn.

När de ha rätt, eljes icke! — — — Jag råkade en gång föra en mans talan, förvillad i mitt sinne af den tacksamhet jag var honom skyldig; men därigenom råkade jag göra en oskyldig djupt orätt. — Så är det med våra bästa känslor också — att de narra oss till dåliga handlingar!

Kvinnan.

Du anklagar du ... åklagare!

Jägarn.

Hvem anklagar jag?

Kvinnan.

Styrelsen!

Jägarn.

Gå hädan, Satan! Innan du frestar mig till
hädelser!

Kvinnan.

Satan?

Jägarn.

Ja, Satan!

Kvinnan.

Så svart som du var ingen.

Jägarn.

Därför att ni svärtade mig, för att jag skulle
vara lik er. — Men förklara mig detta: när jag
bekände mina synder, så kände ni er skuldfria, och
tackade gud att ni icke var en sådan som jag, fastän
ni voro minst lika så tarfliga.

Jag såg en gång en afrättning som barn — folk-
hopen liknade en hop skenheliga; och när de gick
hem, så beskärmade de sig, och sen gick de in på
krogarna och talade illa om den döde, hvaraf de
kände sig som bättre människor ... Men sedan vände
några tillbaka till galgbacken och tog af den dödes
blod — för att bota fallandesot; de doppade sina
näsdukar i hans blod — se på den här! — Det är
sant du är blind! — Tag i den, ögat sitter i handen.
[Räcker sin blodiga näsduk.]

Kvinnan.

Det känns som rödt — men det är klabbigt —
och det doftar som — hos slaktarn. — Nej, nu vet
jag. — Det dog nyss en släkting som hostade upp
— först lungorna, slutligen själfva hjärtat.

Jägarn.

Hostade han upp hjärtat?

Kvinnan.

Ja!

Jägarn

[betraktar näsduken].

Jag tror!

Bocken är som bekant intet rent djur, men på
den stora försoningsdagen fick han allt folkets synder
öfver sig att bära; och så utrustad drefs han ut i
ödemarken att förtäras af vilda djur! Det var synd-
bocken!

Kvinnan.

Menar du dig ha lidit för andras fel?

Jägarn.

För egna och andras; alltså äfven andras!

Kvinnan.

Var du icke något annat, innan du blef sakförare?

Jägarn.

Jo, jag var arkitekt! Jag byggde många hus,
alla voro icke bra, men när jag byggde bra, så blef
de onda på mig för att det var bra! Så lämnade de
arbetet åt andra, som gjorde sämre! Det var i staden
Thophet, där jag byggt teaterhuset.

Kvinnan.

Det anses vackert!

Jägarn.

Behåll det då i minnet, när jag upphört vara —
och glöm mig!

Kvinnan.

»Jag är icke, blott hvad godt, jag utträttat, är.»
Hvarför hade ni aldrig medlidande med era
medmänniskor?

Jägarn.

Frågan är orätt framställd! Säg ni nå'nsin någon
ha medlidande med mig? Nej! — Hur kunde jag
då besvara känslor, som icke skänktes mig? — Och
för öfrigt, hvem var det som först predikade: »Det
är synd om människorna!»

[Kvinnan försvinner.]

*

Jägarn.

Hon gick!

De går alltid, när man vill försvara sig!

*

Frestarn

[in].

Si där råkade jag er! Nu ska vi talas vid, men
här är lite mörkt, vi ska tända så vackert — [det
ljusnar] så att vi kan se hvarandra — det är så nöd-
vändigt att man får se hvarandra när man skall tala
förstånd.

Det är från storhertigen, han värderar er för
edra talangers skull — han erbjuder er en anställning
som hofarkitekt med en lön så och så stor, bostad
med vedbrand och vivre etcetera, ni förstår!

Jägarn:

Jag vill inte ha någon anställning —

Frestarn.

Vänta lite, men på villkor, att ja — med ett ord,
att ni uppför er som en människa, en vanlig människa!

Jägarn.

Får jag höra; det skall intressera mig få veta
hur en vanlig människa uppför sig.

Frestarn.

Vet ni inte det? — Hvarför ser ni så kollrig ut?

Jägarn.

Det sista skall jag besvara med två ord: Jag ser
kollrig ut, därför att jag är bortkollrad. Jag har
nämligen tillhört det slags människor, som tror hvad
folk säger, i första kastet; därför har jag blifvit full-
ljugen. Allt hvad jag trott på var lögn; därför är
hela min person förfalskad; jag har drifvit omkring
med falska åsikter om människor och lif, räknat med
falska termer, utprånglat falskt mynt utan att veta
det; därför är jag icke den jag är.

Jag kan icke vara bland människor, icke tala,
icke anföra en annans ord, icke vädja till en utsaga,
af fruktan att det skall vara lögn! I flera omgångar
har jag inträdt som medbrottsling i den ankarsmedja
som kallas samhället, men när jag blef likadan som
de andra, så gick jag ut och blef stigman, skogsman.

Frestarn.

Det där är bara prat — nu återvänder vi till
storhertigen, som begär era tjänster.

Jägarn.

Han begär icke mitt arbete, utan han begär min själ...

Frestarn.

Han begär att ni skall intressera er för hans stora företag...

Jägarn.

Det kan jag inte... Gå bort nu, jag har inte långt att lefva och vill vara ensam att göra upp mina räkningar...

Frestarn.

Haha! Är nu betalningsdagen inne,
då skall jag med fakturor —
med räkningar och stämningar —

Jägarn.

Ja kom! Kom med förtviflan,
du frestare, som vill mig narra
till feg förnekelse af gode gifvarn!

Från alpens rena luft jag steg hit ned
att vandra än en stund bland mänskors barn —
och taga del i deras små bekymmer;
men där var ingen öppen väg,
en hålväg mellan törnesnår —
man fastnade i buskarna —
och lämnade en flik än här, än där;
man bjöd för att få ta igen med ränta,
man gaf för att få göra gåfvan till en skuld —
man tjänade för att få härska,
gaf frihet för att själf få binda —

Mitt sällskap miste jag på vägen —
den ena snaran följde på den andra —
och jag drogs in i kvarnhjul —
kom ut på andra sidan —
Fick se en stråle ur ett barnaöga
som ledde mig — hit ut i mörkret.
Nu kommer ni med räkningar —
hvad? Äfven han försvunnen!

Så är jag ensam!
I natt och mörker!
Där träden sofva och där gräset gråter
af köld sen soln gick ner,
men djuren vaka, icke alla dock,
nattblackan spinner sina ränker,
och ormen ringlar under giftig svamp —
och ljusskygg gräfling tar sig rörelse
på genomsofven dag —
Allena! — Hvarför? — — —
En resande i andras land
är alltid främling, ensam.
Han drar igenom städer, byar,
tar in, betalar och går vidare —
tills resan nått sitt slut — då är han hemma!
Men det är icke slut..
jag hör ännu ... en torkad gren
som knakar — och ett klackjärn mot en berghäll
det är den fruktansvärde smeden,
afgudadyrkarn med sin flintknif —
han söker mig —
och mjölnarn med sitt kvarnhjul
där man blef dragen in —
var nära till att fastna —
passagens folk, passagens

en ryssja, lätt att komma in i
men svår att komma ur. —
Och mördarn Möller —
med räkningar och stämningar —
och alibi, och ärekränkning —
den ärelöse!
Hvad hör jag nu? — Musik!
Jag känner dina toner, och din lilla hand!
Jag längtar ej att råka —
ty elden värmer på behagligt afstånd,
men ej för nära, ty då bränns den! —
Och nu: en barnaröst i mörkret!
Du lilla barn, du sista ljusa minne,
som följer mig i nattlig skog!
På sista färden till det fjärran land —
de fyllda önskningarnas land,
som hägrade från alpens höjd,
men skymdes ner i dalarna —
af landsvägsdamm, af skorstensrök!
Hvart tog du vägen, sköna syn,
du längtans land, du drömmars?

Om blott en syn, jag vill dig återse
från snövit höjd, i glasklar luft —
hos eremiten; där jag stannar,
och väntar ut befrielsen!
Han ger mig väl en grop
inunder hvita kalla täcket:
och ritar sen i snön en flyktig inskrift:
Här hvilar Ismael, Hagars son,
som en gång nämndes Israel,
emedan han fått kämpa kamp med gud,
och släppte icke striden förrän nedlagd,
besegrad af hans allmakts godhet.

O evige! Jag släpper ej din hand,
din hårda hand, förrn du välsignat!

Välsigna mig, din mänsklighet,
som lider, lider af din lifsens gåfva!
Mig först, som lidit mest —
som li dit mest af smärtan
att icke kunna vara den jag ville!

* * *

SCENERIET.

1. På Alperna.....	4
2. Vid väderkvarnarna.....	15
3. I Eselsdorf.....	39
4. En passage i staden.....	61
5. I parken utanför krematoriet.....	83
6. Vid sista grinden.....	93
7. Mörka skogen.....	101

*

Musiken i Mörka skogen är Chopins Nocturne 13, op. 48, 1, och denna spelas piano ända till styckets slut (på afstånd).

* * *

